

ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ФУТБОЛЬНІЙ ЛЕКСИЦІ

Ірина Процик

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра української преси
вул. Університетська, 1, 79001, м. Львів, Україна
ел. пошта: iryna.protsyk@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8472-0141>*

Розвідку присвячено описові інновацій кінця ХХ – початку ХХІ століть в одній із підсистем української мови – мові футболу – найпопулярнішого виду спорту в Україні та світі. Зосереджено увагу на розгляді нової тематичної групи футбольних назв – «Менеджмент у футболі», що з'явилася внаслідок стрімкої комерціалізації цієї спортивної гри впродовж чотирьох останніх десятиліть, коли в Україні економічні відносини трансформовано відповідно до засад вільного ринку, за якими функціонує світовий футбол.

Предмет дослідження – лексико-семантичні та структурні особливості найновіших футбольних найменувань. Фактичний матеріал для розвідки почерпнуто з публіцистичних текстів футбольної тематики в друкованих та інтернет-джерелах – на новинних і спортивних сайтах мас-медіа, офіційних інтернет-сторінках українських футбольних клубів і керівних інституцій вітчизняного футболу.

У статті докладно проаналізовано семантику футбольних найменувань, які називають новації, пов'язані з футбольним менеджментом, спонсорством клубів, рекламою футбольних видовищ і позафутбольною діяльністю фірм, в основі якої підвищений інтерес уболівальників до футбольних подій. Виокремлено чотири підгрупи неологізмів у футбольній лексиці, що описують розвиток футбольного менеджменту: «Трансферна діяльність футбольних клубів і футбольне спонсорство», «Забезпечення формальних аспектів функціонування футбольних клубів», «Рекламна сфера в футболі та розповсюдження відомостей про діяльність клубів», «Довколафутбольна комерційна діяльність». Описано лексичні та семантичні неологізми, а також чужомовні позики. Велика кількість чужомовних назв у досліджуваній групі футбольних неологізмів свідчить про не надто відважні спроби сучасних футбольних фахівців у творенні власне українських відповідників до позик із чужих мов. За структурою більшість футбольних новацій є складеними гібридними найменуваннями, утвореними внаслідок аналітичної деривації. Зафіксовано чимало варіантних футбольних неологізмів, що є свідченням активного пошуку найвдаліших і наймісткіших назв у сучасному лексиконі футбольної сфери. Функціонування футбольних новацій проілюстровано прикладами вживання цих назв у контекстах.

Ключові слова: сучасна українська футбольна лексика, інновації, неологізми, тематична група лексики «Менеджмент у футболі», чужомовні позики, гібридні терміносполучення.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ufll.2026.21.5166>

Формулювання проблеми. Упродовж останніх десятиліть на українську мову футболу не надто впливали технологічні новації й технічні здобутки, які мають вплив на динаміку розвитку мов у сучасному глобалізованому світі. Насамперед через те, що футбол, який у ХХ ст. став «грою мільйонів», є надзвичайно консервативною грою (у ній є всього 17 офіційно затверджених правил гри; для досягнення успіху в копаному м'ячі не потрібні новітні технології, а лише талант і майстерність футболістів, злагодженість і вправність їхніх дій під час матчу). Проте, як і в кожній сфері, з плином часу в футболі з'явилися нові поняття й терміни на їх окреслення. Ці зміни відображено передовсім у лексичному складі мови. Поповнення лексики футболу неологізмами активізувалося в останні десятиліття, коли з відновленням української незалежності та всіх її атрибутів у державі створено національні спортивні інституції, а зі зміною економічних відносин стрімко комерціалізувалася сфера спорту загалом і футболу як найбільш видовищної спортивної дисципліни зокрема.

Динамічним процесам в лексиці української мови останніх десятиліть присвячено чимало праць українських мовознавців, зокрема дослідження про інноваційні зміни в системі та структурі української мови незалежної України [1; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 14; 20; 22; 23; 24]. Опубліковано окремі розвідки про спортивні неологізми [21] та лексичні новації у сфері футболу [13]. Українська лексикографія кінця ХХ – початку ХХІ ст. поповнилася низкою словників нової лексики [2; 12; 15; 16; 18; 19].

Ця стаття присвячена аналізу новацій на позначення нових понять у футболі, що пов'язане з розвитком цього виду спорту в Україні наприкінці 80-х рр. ХХ століття, коли елементи ринкової економіки почали проникати в український футбол, тоді як у світі це було реальністю вже віддавна, та першої чверті ХХІ віку, коли комерціалізація стрімко заповнила різні аспекти діяльності українських футбольних клубів і керівних інституцій національного футболу – насамперед господарський та інформаційний складники їхнього функціонування, а також довколафутбольну сферу.

Мета розвідки – аналіз лексико-семантичних і структурних особливостей найновіших футбольних найменувань: лексичних неологізмів – нових за формою і за змістом номінацій, семантичних неологізмів – назв, утворених унаслідок перекладу чи розширення значень відомих слів, і найновіших чужомовних позик, що з'явилися у мові футболу в останні десятиріччя. Принагідно з'ясовано місце новацій у системі національної футбольної термінології.

Фактичний матеріал для дослідження почерпнуто з публіцистичних текстів футбольної тематики в друкованих та інтернет-джерелах: на новинних і спортивних сайтах мас-медіа, офіційних інтернет-сторінках українських футбольних клубів і керівних інституцій вітчизняного футболу. З-поміж неологізмів, які ввійшли до укладеної перед дослідженням картотеки нових футбольних назв, зафіксовано поодинокі номінації, що їх уміщено до реєстрів словників найновішої лексики української мови [2; 12; 16] і до одного з найновіших і найповніших словників чужомовних слів [17]. Семантику цих новацій подано з урахуванням дефініцій, запропонованих у цих лексикографічних працях. Функціонування футбольних лексичних новацій проілюстровано прикладами вживання цих назв у контекстах, засвідчених в опрацьованій джерельній базі.

У розвідці використано загальнонаукові та власне лінгвістичні методи і прийоми дослідження – метод аналізу текстів футбольної тематики, метод емпіричного спостереження над мовним матеріалом, описово-аналітичний метод, метод компонентного аналізу та метод синтезу, а також прийом класифікування лексичного матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Комерціалізація футболу, що віддавна є реальністю в світі, в Україні захопила один із найулюбленіших видів спорту мільйонів, який збирає величезну глядацьку аудиторію, лише наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. минулого століття, коли вітчизняним футболістам вперше дозволено укладати контракти з відомими закордонними клубами, а керівні структури советського спорту, передчуваючи крах імперії, прагнули отримати прибутки, монетизувавши зацікавлення європейських футбольних грандів українськими гравцями. Саме на зламі 80-х – 90-х рр. у сферу українського футболу проникають нові комерційні реалії, а в мові футболу з'являються нові назви на окреслення цих не знаних раніше понять.

До футбольних неологізмів окресленого періоду слід віднести найменування, що охоплюють різні аспекти управління футбольними клубами в умовах ринкової економіки і забезпечення їх функціонування на комерційній основі. Цю нову для української футбольної мови кінця ХХ ст. лексику можна об'єднати в тематичну групу «**Менеджмент у**

футболі», яка на початку ХХІ ст. ще інтенсивніше поповнювалася неологізмами.

У групі назв, що обумовлюють комерційну, господарську й інформаційну діяльність клубів, їхніх керівних структур, варто виокремити кілька найважливіших підгруп найменувань, які називають новації, пов'язані з футбольним менеджментом, спонсорством клубів, рекламою футбольних видовищ і позафутбольною діяльністю фірм, в основі якої підвищений інтерес широкого загалу вболівальників до футбольних подій.

І. У підгрупі **«Трансферна діяльність футбольних клубів і футбольне спонсорство»** зафіксовано назви, які з'явилися зі зміною економічного статусу клубів на засадах вільного ринку: **акції футбольного клубу** (від лат. actio – ‘дія, цінний папір’ і англ. club – ‘товариство’) – ‘цінні папери, що засвідчують внесення коштів до статутного фонду [12 : 10] футбольного клубу, підтверджують членство в ньому і дають право на одержання прибутку’: *«На сайті ФК “Верес” є детальна інструкція, як придбати акції футбольного клубу»* (iplan.ua 25.11.22); **відступне за футболіста** – ‘грошова компенсація за футболіста як винагорода за розірвання контракту й відмову від прав на гравця; кошти, запропоновані за перехід футболіста в інший клуб’: *«В “МанСіті” вирішили, що не потягнуть 700 млн євро, які «Барселона» запросила за Мессі як відступне»* (sport.segodnya.ua 3.12.20); **вільний агент** (лат. agens (agentis), що походить від «ago – дію, веду – той, хто діє в чийось інтересах» [17 : 25]) – ‘футболіст, чинний контракт якого з командою закінчився, і який має право безперешкодно укладати угоду з будь-якою іншою командою; гравець, «який самостійно шукає команду для себе й не пов'язаний контрактними зобов'язаннями з жодним клубом» [16 : 49]’: *«Вільний агент може підписати контракт із клубом у будь-який час упродовж року»* (football.ua 30.08.23); **клубний менеджмент** (англ. management – керування, організація і club – товариство) – ‘управління футбольним клубом, що забезпечує всі аспекти його функціонування – бюджет, комерційну та рекламну діяльність, маркетинг, роботу зі спонсорами, ЗМІ, уболівальниками’: *«Клубний менеджмент стримано сприйняв рішення ФІФА»* (rbc.ua 20.12.23); **комерціалізація футболу** (від лат. commercium – торгівля) – ‘господарювання футбольних клубів в умовах вільних ринкових відносин’ [12 : 57]: *«Самостійна реалізація футбольними клубами прав на телевізійну трансляцію матчів є наочним свідомством реальної комерціалізації українського футболу»* (unian.ua 13.08.09); **контракт футболіста** (від лат. contractus – угода) – ‘трудовий договір футболіста з футбольним клубом, у якому вказано термін перебування гравця в команді, зарплата, преміальні, штрафи тощо’: *«Чинний контракт футболіста розрахований до літа 2024 року і він сам хоче залишитися в команді, в якій виступає українець Віталій Миколенко»* (football.ua 1.03.24); **викупити свій контракт** (від лат. contractus – угода) – ‘звільнитися від контрактних зобов'язань до завершення терміну угоди, заплативши відповідну суму; внаслідок цього гравець стає «вільним агентом»’: *«Довелося викупити свій контракт у “Чорноморця”»* (footballhub.ua 6.01.18); **купити футболіста** – ‘заплатити за перехід гравця з клубу в клуб’ *«Довбик і Циганков порадили “Жироні” купити футболіста “Динамо”»* (zn.ua 21.01.24); **оренда гравця / футболіста** (лат. arrendo – здаю в найми, наймаю) – ‘перехід гравця з одного клубу в інший на обумовлений час, який узгоджують команди; тимчасове наймання футболіста на договірних засадах’ [16 : 173]: *«Оренда українського футболіста з “Брюгге” розрахована до завершення сезону 2023/24»* (suspilne.media 2.12.23); **офіційний спонсор** (від лат. officialis – ‘той, що здійснюється з дотриманням усіх правил, формальностей’ [17 : 701] і

sponsor, від spondere – ‘урочисто обіцяти’, з англ. ‘особа, установа, що фінансує певний заклад’ [2 : 159]) – ‘особа чи організація, яка фінансує футбольний клуб, забезпечуючи чверть спонсорського фонду, або фінансує проведення футбольних турнірів’: «Корпорація “Опілля” має за честь бути **офіційним спонсором Суперкубка України з футболу-2021**» (0352.ua 14.09.21); **перегляд футболіста** – ‘спостереження за футболістом та оцінка його функційної підготовленості, яку здійснюють представники клубу, зацікавленого у придбанні гравця’: «Європейські скаути не побоялися приїхати в Україну для **перегляду футболіста клубу УПЛ**» (zn.ua 27.11.23); **переговори щодо контракту / переговори про трансфер** (від лат. contractus – угода; англ. transfer – переміщувати, франц. transfert, від лат. transfero – переносу, переміщую) – ‘розмова з метою досягнення домовленостей про укладання угоди між футбольними клубами про придбання футболіста й укладення трансферної угоди’: «Воротар “Реала” Андрій Лунін проведе з мадридцями **переговори щодо нового контракту**» (ukrinform.ua 28.02.24); «ПСЖ провів **переговори про трансфер Ярмоленка**» (lb.ua 26.03.15); **селекційна робота** (від лат. selectio – вибір, добір) – ‘праця, пов’язана із забезпеченням кадрового комплектування клубу чи національної футбольної збірної’: «Взагалі вважаю, що **селекційна робота повинна вестися постійно**» (football24.ua 13.02.22); **селекціонер** – ‘тренер, який відповідає за пошук нових перспективних гравців для команди, ‘фахівець із кадрового комплектування спортивної команди, який відбирає гравців до складу збірної команди» [16 : 228]: «Колишній півзахисник “Карпат” та “Минаю” Михайло Кополовець отримав роботу у львівському клубі – став **селекціонером**» (ukrfootball.ua 22.09.23); **спонсор футбольного клубу** (sponsor, від spondere – урочисто обіцяти і club – товариство) – ‘особа чи організація, яка на основі укладеної партнерської угоди надає футбольному клубові фінансову допомогу [12 : 112] з метою отримання матеріальної вигоди, прибутку або в обмін на рекламу’: «Акціонерне товариство “Оболонь” протягом 15 років було практично єдиним **спонсором громадської організації футбольний клуб “Оболонь”**» (football24.ua 23.11.12); **титільний спонсор** (від лат. titulus – напис і sponsor, від spondere – урочисто обіцяти) – ‘комерційний партнер прем’єр-ліги, який має право на внесення своєї торгової марки у назву та знаки змагань’: «Муніципальний футбольний клуб “Галичина” (Дрогобич) підписав угоду про співпрацю в частині надання спонсорської, благодійної допомоги із закладом швидкої їжі “Your Burger”, який відтепер є **титільним спонсором “галичан”**» (galychyna.at.ua 14.09.20); **трансфер** (англ. transfer – переміщувати, від лат. transfero – переносу, переміщую) – ‘перехід гравця за гроші з одного клубу в інший [16 : 251] згідно з умовами, зафіксованими у контракті між цими клубами’: «**Трансфер вінгера донецького “Шахтаря” Михайла Мудрика до лондонського “Челсі” став найдорожчим в історії українського футболу**» (tsn.ua 15.01.23); **трансферна політика клубу** (від англ. transfer – переміщувати, грец. politike – державна діяльність і club – товариство) – ‘спосіб дій, спрямований на досягнення мети [17 : 750] на трансферному ринку’: «Суркіс розповів про **трансферну політику клубу на зимову паузу та визначив потенційних гравців для посилення команди в Києві**» (sport.24tv.ua 15.12.20); **трансферна вартість гравця** – ‘ціна гравця під час його переходу з одного клубу в інший’: «**Трансферна вартість 18-річного гравця збірної України після матчів Ліги націй збільшилася в 20 разів**» (lb.ua 16.10.20); **трансферне вікно** – ‘період, коли можливі переходи футболістів між клубами, укладання нових трансферів і внесення до заявок нових гравців; за-

звичай припадає на перерву між чемпіонатами (влітку) чи між колами чемпіонату (взимку): «*Напередодні у більшості європейських топ-чемпіонатах зачинилося зимове трансферне вікно 2024 року*» (ukrfootball.ua 2.02.24); **трансферний бан** (від англ. ban – забороняти, обмежувати права і transfer – переміщувати) – ‘заборона клубові здійснювати трансфери, найчастіше зумовлена недотриманням попередніх трансферних угод, заборгованістю перед іншими командами чи придбанням гравців віком до 18-ти років’: «*Футбольний клуб “Дніпро-1” отримав трансферний бан від ФІФА за заборгованістю перед низкою гравців*» (ukrinform.ua 20.12.23); **трансферний ринок** – ‘сфера трансферних операцій, які здійснюють клуби з купівлі-продажу гравців’: «*В УПЛ трансферний ринок набагато скромніший, але те, що відбувається на ньому, цікавить українських уболівальників не менше, ніж події в Саудівській Аравії*» (protocol.ua 6.01.23); **трансферна вартість футболіста / ціна за футболіста** – ‘вартість гравця під час переходу з одного клубу в інший’: «*Трансферна вартість футболістів зазнала рекордного падіння через фінансову кризу, спричинену пандемією COVID-19*» (tsn.ua 9.04.20); «*Ціна за українського футболіста “Селтіка” Шведа впала на 500 тис євро*» (ukrinform.ua 6.02.20); **футбольний агент / ліцензований футбольний агент** (лат. licentia – право, від licet – можна, дозволяється – дозвіл і agens (agentis) – агент) – ‘футбольний менеджер, який має ліцензію ФІФА та на підставі угоди зі спортсменом представляє його інтереси у відносинах зі спортивними клубами; є посередником під час укладання контрактів, отримуючи відсотки від угод; нерідко опікується врегулюванням усіх фінансових справ клієнта’: «*Наймолодший футбольний агент у Європі Олег Авдиш розповів нам про особливості роботи агента в Україні*» (ukrinform.ua 2.08.20); «*Наймолодший ліцензований український футбольний агент Олег Авдиш проаналізував останні тенденції вітчизняного агентського ринку*» (champion.com.ua 16.08.21); **футбольний менеджер** (англ. manager, від manage – керувати, «з англ. “керівник”: підприємець» [2 : 97]) – ‘підприємець у професійному спорті» [17 : 630], який керує діяльністю футбольного клубу’: «*Футбольний менеджер Олег Смалійчук відповів на запитання журналістів і читачів сайту sport.ua щодо своєї роботи та молодих українських футболістів, які продовжують свою футбольну кар’єру в Іспанії*» (1927.kiev.ua 9.07.23); **футбольний менеджмент** (англ. management – керування, «з англ. – управління, керівництво, адміністрація» [2 : 98]) – ‘сукупність принципів і методів управління у футболі’ «*Президент “Полісся” Геннадій Буткевич дав велике інтерв’ю про футбольний менеджмент*» (rubryka.com 28.02.23).

II. У підгрупі назв, що охоплюють сферу «**Забезпечення формальних аспектів функціонування футбольних клубів**», є лексичні одиниці, що називають основні управлінські посади в клубі, обслугову стадіону та складники діяльності команд, за які вони відповідають: **керівництво футбольного клубу** – ‘очільники футбольного клубу – президент, генеральний директор, спортивний директор, технічний директор, виконавчий директор, адміністратор, головний тренер’: «*Керівництво футбольного клубу “Рух” перед сьогоднішнім тренуванням оголосило про призначення нового головного тренера “жовто-чорних”*» (fcruhlviv.com 21.03.23); **адміністратор футбольної команди** (лат. administro – допомагаю і франц. commande, від лат. commando – доручаю, наказую) – ‘керівник футбольного клубу, який забезпечує його функціонування (наявність інвентарю, автобуса, підготовка бази, полів для тренувань і матчів, бронювання квитків, готелів, прийом команд-гостей, суддів)’: «*Ад-*

міністратор футбольної команди “Скала 1911” Мачоган Ігор Петрович» (aafu.org.ua 22.04.23); **бос клубу** (від англ. boss – господар і club – товариство) – ‘власник або голова правління клубу’: «**Бос клубу УПЛ розвіяв чутки про інтерес до Селезньова**» (tsn.ua 8.02.21); **віце-президент футбольного клубу** (від лат. vice – замість, що означає заступник, praesidens (praesidensis) – той, що сидить спереду [17 : 757]) – ‘заступник президента, друга людина в керівництві клубом’: «**Віце-президент футбольного клубу “Металіст” залишає клуб**» (interfax.com.ua 6.12.13); **власник клубу** – ‘особа чи інституція, яка володіє правом власності на футбольний клуб’: «**Богдан Копитко залишається власником клубу ФК “Львів”**» (sport.ua 29.03.24); **президент клубу** (від praesidens (praesidensis) – той, що сидить спереду [17 : 757] і club – товариство) – ‘найвища посадова особа футбольного клубу [17 : 757]’: «**Президент клубу озвучив амбітні цілі на сезон**» (scpoltava.com 28.12.19); **технічний директор футбольного клубу** (грец. technikos, лат. director – той, хто спрямовує) – ‘працівник клубу, який відповідає за спортивну підготовку футболістів’: «**Технічний директор італійського футбольного клубу “Мілан” Паоло Мальдіні підтримує кандидатуру Андрія Шевченка на посаду головного тренера**» (ukrinform.ua 12.02.20); **ліцензування клубу** (лат. licentia – право, від licet – можна, дозволяється – дозвіл, «ліцензія + /ува(ти)/ + нн(я)» [2 : 92], англ. club – товариство) – ‘отримання дозволу на право брати участь у футбольних змаганнях як наслідок відповідності клубу всім необхідним критеріям – спортивному, фінансовому, інфраструктурному, кадрово-адміністративному, правовому тощо’: «**Генеральний секретар Федерації футболу України Юрій Запесоцький пояснив ситуацію навколо ліцензування клубу “Динамо” Києв в єврокубках**» (football24.ua 3.11.17); **ліцензія Про УЄФА** (лат. licentia – право, від licet – можна, дозволяється – дозвіл) – ‘дворічний дозвіл тренерів на право керувати футбольним клубом найвищого дивізіону в будь-якій європейській країні’: «**Ліцензія Про УЄФА** (англ. UEFA Pro Licence) – тренерська ліцензія, затверджена УЄФА, офіційним керівним органом європейського футболу» (uk.wikipedia.org 17.04.24); **обслуга стадіону / стадіонна обслуга** – ‘працівники стадіону, які забезпечують функціонування спортивної споруди, стежать за станом футбольного газону’: «**Керівництво й обслуга стадіону, які, особливо відтоді, як команда нарешті пішла вгору, бачили в ньому якогось злого, розумного і геть позбавленого емоцій генія українського футболу**» (kharkiv-nspru.org.ua 20.08.16); «**Стадіонна обслуга на швидку розчищала сніг, який припорошив зелений газон, і наносила червону фарбу на ледь помітні лінії розмітки**» (books.google.com.ua 2022); **паспорт стадіону** (франц. passeport – офіційний документ) – ‘сертифікат стадіону, який засвідчує його відповідність вимогам для проведення змагань і рекомендаціям щодо їхньої безпеки’: «**Президенту “Руху” заборонено перебувати під час гри в будівлях, що входять в паспорт стадіону, який приймає матч**» (ua.tribuna.com 17.09.18); **паспорт футболіста** – ‘документ встановленого зразка, в якому є інформація про клуби, за які футболіст був зареєстрований, починаючи з дванадцятирічного віку’: «**Остаточний варіант, за яким футболіст має право виступати за певну команду – це паспорт футболіста**» (sport.nv.ua 29.02.24); **стюард** (англ. steward – управитель, розпорядник) – ‘працівник обслуги стадіону чи спеціально навчений волонтер, який пильнує за дотриманням громадського порядку на території стадіону перед, під час та після футбольного матчу’: «**Стюард – головна ланка у системі безпеки будь-якої спортивної арени**» (spivpratsia.zapisi.cx.ua 6.03.24).

III. Раніше інформаційна підтримка діяльності футбольних клубів і футбольна реклама обмежувалася повідомленнями у спортивній пресі, радіо- й теле-трансляціями матчів, виданням *футбольних афіш* і *програмок футбольних матчів*. Тепер інформаційною та рекламною діяльністю охоплено всі аспекти функціонування клубів. Це пов'язано з можливістю поширення інформації завдяки новітнім засобам зв'язку. У групі номінацій, що йменують «**Рекламну сферу в футболі та розповсюдження відомостей про діяльність клубів**», вживано такі одиниці: *клубна прес-служба / прес-служба футбольного клубу* (від англ. club – товариство і франц. presse – преса) – ‘служба футбольного клубу, що відповідає за зв'язки з мас-медіа, збирає та опрацьовує інформацію з матеріалів преси, готує прес-релізи, довідково-інформаційні видання, організовує прес-конференції’: «*Клубна прес-служба поспілкувалась з президентом футбольного клубу “Львів” Романом Михайлівим про ситуацію з об'єднанням із рівненським “Вересом”*» (fclviv.com.ua 22.05.18); «*У четвер, 26 грудня, прес-служба футбольного клубу “Нива” опублікувала повідомлення із заголовком “Проект ФК “Нива” – під загрозою закриття!”*» (vezha.ua 28.12.19); *футбольна клубна атрибутика* (від англ. club – товариство і лат. attribuo – надаю, постачаю, приписую) – ‘футбольна форма, інвентар, аксесуари з логотипами футбольного клубу’: «*Футбольна клубна атрибутика з офіційних магазинів*» (sportivka.shop 17.04.24); *клубна футболка* – ‘футболка футбольного клубу’: «*Клубні футболки і футбольні поло за доступною ціною*» (athletics.ua 2.04.24); *клубне телебачення* – ‘телевізійна студія, що належить футбольному клубові, та її працівники, які роблять телезйомку матчів для науково-технічних і навчально-методичних потреб клубу’: «*Першим в Україні, ФК “Карпати” запускає клубне телебачення*» (portal.lviv.ua 25.01.06); *магазин футбольної атрибутики* (від лат. attribuo) – ‘магазин, що спеціалізується на розповсюдженні футбольної атрибутики, аксесуарів і сувенірів’: «*Це перший брендовий магазин футбольної атрибутики з конкретною назвою футбольного клубу “Говерла” (Ужгород)*» (mukachevo.net 2.12.13); *післяматчева прес-конференція тренерів* (від франц. presse – преса, лат. conferentia, від confereō – збираю в одне місце і англ. trainer від train – навчати) – ‘зустріч тренерів команд із представниками мас-медіа після закінчення матчу для відповідей на запитання, які цікавлять широкий загал’: «*Післяматчева прес-конференція тренерів “Шахтаря” і “Металіста”*» (football24.ua 8.04.15); *право на телетрансляцію* (від грец. tele – далеко і лат. translatio – перенесення) – ‘медійні права на телетрансляцію, отримані від організаторів цих подій чи придбані в них’: «*Показовим стало рішення УЄФА безкоштовно передати УАФ права на телетрансляцію матчів збірної України в межах діючого сезону Ліги Націй*» (tsn.ua 1.09.22); *презентація головного трофею* (від лат. praesentatio) – офіційне представлення чогось нового, того, що недавно з'явилося або було недавно створене [17 : 757] і франц. trophée, від грец. τρόπαιον – пам'ятник перемоги, перен. речова пам'ятка, пов'язана з перемогою, успіхом у якій-небудь сфері [17 : 911]) – ‘офіційне представлення головного трофею футбольного турніру, зазвичай кубка’: «*У Львові відбулась презентація головного трофею чемпіонату Європи з футболу Євро-2012 – Кубка УЄФА, який ексклюзивно привезли в Україну*» (tsn.ua 20.07.11); *футбольна реклама* – ‘розповсюдження відомостей про футбольні події (матчі, турніри) чи поширення інформації про товари й послуги за участю футбольних зірок’: «*Чому Joga Bonito – найкраща футбольна реклама в історії*» (1927.kiev.ua 27.03.24); *реклама футбольного матчу / турніру*

(від франц. *reclame*, від лат. *reclamo* – вигукую, англ. *match* – змагання, нім. *Turnier*, від старофранц. *tournei* – змагання) – ‘розповсюдження інформації про футбольний матч / турнір’: «**Реклама футбольного матчу між ФК “Калуш” та “Нафтовик” (Долина)**» (nrada.gov.ua 20.07.16), «**Компанія Nike опублікувала офіційну рекламу Чемпіонату світу з футболу 2022 року**» (ua.tribuna.com 18.11.22); **реклама на стадіоні** (від франц. *reclame*, від лат. *reclamare* – викрикувати і грец. *stadion* – спортивна споруда) – ‘спеціальні (статичні, щитові), динамічні (ротаційні, світлодіодні) конструкції, розташовані по периметру футбольного поля стадіону, на яких розміщено рекламну інформацію організаторів змагань і футбольного клубу’: «**Реклама на стадіоні сприймається максимально позитивно, адже люди приходять до нас за емоціями**» (stadium.odessa.ua 17.12.21); **рекламний контракт футболіста** – ‘комерційний договір із футболістом, який зобов’язується рекламувати певні товари чи послуги’: «**Єдина проблема, через яку може зірватися перехід – рекламний контракт футболіста**» (football24.ua 27.08.13); **телеканал «Футбол»** – ‘телевізійний канал, цілковито присвячений футболу, який транслює матчі наживо, демонструє архівні відеозаписи футбольних поєдинків, випускає інформаційні й аналітичні програми про футбол’: «**18 листопада 2008 року в телевізійному ефірі України почав мовлення телеканал “Футбол”**» (champion.com.ua 18.11.23); **телепрограма про футбол** (від грец. *tēle* – далеко, телевізійний і *programma* – розпорядження, оголошення) – ‘телевізійна інформаційно-аналітична програма, присвячена футболу’: «**“ПроФутбол” – інформаційно-аналітична телепрограма про футбол, яку веде Ігор Циганик на телеканалі 2+2**» (sector.depo.ua 11.05.20); **транслявати матч** – ‘передавати аудіо- та відеосигнал із матчу за допомогою ефірного, кабельного та супутникового мовлення, через мережу «Інтернет», канали мобільного зв’язку з метою розповсюдження у формі теле- і радіопрограм’: «**Перший національний готувий транслявати матч плей-оф Греція – Україна сьогодні о 20.00**» (detector.media 14.11.09); **трансляція матчу наживо** – ‘передавання радіо- і телепрограм безпосередньо з місця і в момент проведення футбольного матчу, без попереднього запису й монтажу’: «**Трансляція матчу наживо на YouTube каналах “Ворскли” та “Еспресо”**» (vorskla.com.ua 20.07.22); **футбольна преса** (від франц. *presse* – преса) – ‘газети та журнали, присвячені футболу’: «**Футбольна преса в Україні володіє приблизними цифрами щодо суми трансферів гравців, річних бюджетів клубів**» (ukrfootball.ua 15.12.23); **футбольний оглядач / ведучий футбольного огляду** – ‘журналіст, який готує огляд футбольних подій для преси чи робить його на телебаченні’: «**Футбольний оглядач Роберто Моралес у коментарі спортивному “квартирнику” Суспільного проаналізував вплив кризи пандемії на європейські клуби**» (suspilne.media 17.04.20); «**Ведучий футбольного огляду “Пас” Богдан Тимовчак**» (ua-football.com 31.07.09); **футбольний експерт** (лат. *expertus* – досвідчений) – ‘людина, яка дає фахову оцінку футбольних подій’: «**Авторитетний український футбольний експерт Артем Франков висловив свою думку щодо майбутнього українських клубів в умовах нестабільної політичної ситуації в Україні**» (football24.ua 4.12.2014); **талісман футбольного клубу** (франц. *talisman*, від араб. *tilsam* – магічна літера) – ‘особа чи предмет, які є візитівкою футбольного клубу’: «**До реанімації потрапив талісман футбольного клубу “Динамо” Київ Парамон**» (ntn.ua 16.01.20).

IV. Найменування, пов’язані зі сферою отримання прибутків від азартних ігор, що передбачають прогнозування результатів футбольних поєдинків, об’єднано

в підгрупу назв «**Довколафутбольна комерційна діяльність**»: *букмекерство* (англ. book-maker, від book – записувати, maker – агент) – ‘отримання прибутків від букмекерських контор і гравців у тоталізаторі’: «*Букмекерство будується, перш за все, на спортивних змаганнях*» (wiki.legalaid.gov.ua 23.11.21); *букмекерська контора / фірма* (англ. book-maker, від book – записувати, maker – агент, італ. – firma, від лат. firmus – надійний) – ‘гральний заклад, який приймає ставки на різні події, найчастіше результати спортивних поєдинків, розподіляє прибуток між тими, хто правильно спрогнозував підсумки, й отримує свій відсоток від прибутку’: «*Донедавна це була найвідоміша і найпопулярніша букмекерська контора в Україні, яка спонсорувала величезну кількість змагань*» (footyhype.com.ua 21.11.23); «*Букмекерська фірма Paddy Power нещодавно оприлюднила іронічну соціальну рекламу, у якій вона нагадувала британським футбольним фанатам не забувати про правила безпеки під час святкування перемоги своєї команди*» (new.creativity.ua 22.07.20); *ставки букмекерів* – ‘прораховані прогнози результатів майбутніх спортивних поєдинків, на які гравці роблять ставки в тоталізаторі, що забезпечує їм отримання прибутку, якщо вгадано результат’: «*Через аномальні ставки букмекерів на гру з “Шахтарем” УАФ перевірить “Минай”*» (pravda.com.ua 7.05.21); *футбольний тоталізатор* – ‘азартна гра на прогнозування результатів футбольних матчів, турнірів, у якій від гравців приймають ставки перед початком подій, а після їх завершення розподіляють кошти між тими, хто вгадав’: «*Він робив ставку на футбольний тоталізатор, на клуб, за який вболіває – на “Шахтар”*» (telegraf.in.ua 15.06.18); *грати в тоталізатор* (франц. totalisateur, від лат. totaliser – підсумовувати) – ‘робити ставки на матчі задля отримання прибутку’: «*Тут можна робити ставки на футбол та інші види спорту, а також грати в тоталізатор*» (bukmeker.com 2024).

Висновки. Розвиток української футбольної лексики чотирьох останніх десятиліть характеризується появою інноваційної групи назв «Менеджмент у футболі», що пов’язане з комерціалізацією цієї видовищної спортивної гри й прискіпливою увагою мас-медіа до футболу як реакції на суспільне запотребування. Одним із найпродуктивніших способів поповнення сучасного футбольного лексикону є поява нових, що є аналітичними конструкціями, – словосполученнями з двома та більше складниками, один із яких зазвичай чужомовний. Функціонування варіантних багатоконпонентних гібридних словосполук – свідчення активного формування сучасного футбольного лексикону, пошуку найвдаліших і наймісткіших назв на позначення нових спеціальних понять футбольної сфери, що з’явилися впродовж останніх десятиліть. В українській футбольній лексиці зафіксовано розширення значень давно вживаних футбольних назв і появу нових однослівних чужомовних термінів. Не надто відважними є спроби сучасних футбольних фахівців утворити з наявних у мові ресурсів власне українські відповідники до позик із чужих мов, що було прикметною рисою формування української спортивної термінології в першій половині ХХ ст.

Список використаної літератури

1. Активні ресурси сучасної української номінації: Ідеографічний словник нової лексики / Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко, В. І. Критська, Т. К. Пуздирева, Ю. В. Романюк. Київ : ТОВ «КММ», 2013. 416 с.

2. Віняр Г. М., Шпачук Л. Р. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття. Кривий Ріг : КДПУ, 2002. 180 с.

3. Карпіловська Є. А. Інновації в сучасній українській мові: чинники появи та тенденції усталення. *Rocznik Slawistyczny*. 2009. Т. LVIII. Р. 47–66.
4. Карпіловська Є. А. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій. *Українська мова*. 2007. № 4. С. 3–15; 2008. № 1. С. 24–35.
5. Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П., Клименко Н. Ф. та ін. Вплив суспільних змін на розвиток української мови. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2017. 444 с.
6. Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П., Клименко Н. Ф. Система та структура української мови у функціонально-стильовому вимірі. Київ : Інститут української мови НАН України, 2024. 351 с.
7. Кислюк Л. П. Сучасна українська словотвірна номінація: ресурси та тенденції розвитку. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 424 с.
8. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 335 с.
9. Колоїз Ж. В. Основні підходи до визначення лінгвістичного статусу неологізму. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Серія : Філологічні студії*. 2008. Вип. 1. С. 27–36.
10. Колоїз Ж. В. Українська неологія: здобутки та перспективи. *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили. Серія : Філологія. Мовознавство*. 2009. Вип. 92. Т. 105. С. 57–62.
11. Лисиченко Л. А. Динамічні процеси в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць. 2009. Вип. 28. С. 100–105.
12. Мазурик Д. Нове в українській лексиці: словник-довідник. Львів : Світ, 2002. 130 с.
13. Максимчук В. В. Неологізми футбольного дискурсу як об'єкт лексикографічного опису. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2015. Вип. 57. С. 85–89.
14. Навальна М. Динаміка лексикону української періодики ХХІ ст. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
15. Нові й актуалізовані слова та значення: словникові матеріали (2002–2010) / кер. проекту і відп. ред. О. М. Тищенко. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 280 с.
16. Нові слова та значення : словник / уклад. Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. Київ : Довіра, 2008. 271 с.
17. Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ : Довіра, 2000. 1018 с.
18. Словотворчість незалежної України. 1991–2011. Словник / уклад. А. Нелюба. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2012. 608 с.
19. Словотворчість незалежної України. 2012–2016. Словник / уклад.: А. Нелюба, Є. Редько. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2017. 460 с.
20. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія. Біла Церква : Авторитет, 2019. 198 с.
21. Стишов О. А. Інноваційні процеси в сучасній спортивній лексиці й термінології. *Лінгвістичні студії*. 2000. Вип. 6. С. 136–140.
22. Стишов О. А. Основні тенденції розвитку лексичного складу української мови початку ХХІ століття. *Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. праць. Філологічні науки*. 2012. С. 406–415.
23. Стратулат Н. В. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови. *Мовознавство*. 2007. № 3. С. 69–77.
24. Цигвинцева Ю. Неосемантизація в сучасній українській мові: чинники активізації внутрішніх ресурсів номінації : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2024. 271 с.

References

1. Aktyvni resursy suchasnoi ukrainskoi nominatsii: Ideohrafichnyi slovnyk novoi leksyky / Ye. A. Karpilovska, L. P. Kysliuk, N. F. Klymenko, V. I. Krytska, T. K. Puzdyrieva, Yu. V. Romaniuk.

Kyiv : TOV «КММ», 2013. 416 s.

2. Viniar H. M., Shpachuk L. R. Slovnyk novotvoriv ukrainskoi movy kintsia XX stolittia. Kryvyi Rih : KDPU, 2002. 180 s.

3. Karpilovska Ye. A. Innovatsii v suchasni ukrainskii movi: chynnyky poiavy ta tendentsii ustalennia. *Rocznik Slawistyczny*. 2009. T. LVIII. P. 47–66.

4. Karpilovska Ye. A. Tendentsii rozvytku suchasnoho ukrainskoho leksykonu: chynnyky stabilizatsii innovatsii. *Ukrainska mova*. 2007. № 4. S. 3–15; 2008. № 1. S. 24–35.

5. Karpilovska Ye. A., Kysliuk L. P., Klymenko N. F. ta in. Vplyv suspilnykh zmin na rozvytok ukrainskoi movy. Kyiv : Vyd. dim Dmytra Buraho, 2017. 444 s.

6. Karpilovska Ye. A., Kysliuk L. P., Klymenko N. F. Systema ta struktura ukrainskoi movy u funktsionalno-stylovomu vymiri. Kyiv : Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy, 2024. 351 s.

7. Kysliuk L. P. Suchasna ukrainska slovotvirna nominatsiia: resursy ta tendentsii rozvytku. Kyiv : Vydavnychi dim Dmytra Buraho, 2017. 424 s.

8. Klymenko N. F., Karpilovska Ye. A., Kysliuk L. P. Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykoni. Kyiv : Vydavnychi dim Dmytra Buraho, 2008. 335 s.

9. Koloiz Zh. V. Osnovni pidkhody do vyznachennia linhvistychnoho statusu neolohizmu. *Naukovi visnyk Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu: Filolohichni studii*. 2008. Vyp. 1. S. 27–36.

10. Koloiz Zh. V. Ukrainska neolohiia: zdobutky ta perspektyvy. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu im. Petra Mohyly. Serii: Filolohiia. Movoznavstvo*. 2009. Vyp. 92. T. 105. S. 57–62.

11. Lysychenko L. A. Dynamichni protsesy v ukrainskii movi kintsia XX – pochatku XXI stolittia. Linhvistychni doslidzhennia : zb. nauk. prats. 2009. Vyp. 28. C. 100–105.

12. Mazuryk D. Nove v ukrainskii leksytsi: slovnyk-dovidnyk. Lviv : Svit, 2002. 130 s.

13. Maksymchuk V. V. Neolohizmy futbolnoho dyskursu yak ob'iekt leksykohrafichnoho opysu. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Filolohichna*. 2015. Vyp. 57. S. 85–89.

14. Navalna M. Dynamika leksykonu ukrainskoi periodyky XXI st. Kyiv : Vydavnychi dim Dmytra Buraho, 2011. 328 s.

15. Novi y aktualizovani slova ta znachennia: slovnykovi materialy (2002–2010) / ker. proiektu i vidp. red. O. M. Tyshchenko. Kyiv : Vydavnychi dim Dmytra Buraho, 2010. 280 s.

16. Novi slova ta znachennia : slovnyk / uklad. L. V. Turovska, L. M. Vasyilkova. Kyiv : Dovira, 2008. 271 s.

17. Slovnyk inshomovnykh sliv / uklad. L. O. Pustovit ta in. Kyiv : Dovira, 2000. 1018 s.

18. Slovotvorchist nezaleznoi Ukrainy. 1991–2011. Slovnyk / uklad. A. Neliuba. Kharkiv : Kharkivske istoryko-filolohichne tovarystvo, 2012. 608 s.

19. Slovotvorchist nezaleznoi Ukrainy. 2012–2016. Slovnyk / uklad.: A. Neliuba, Ye. Redko. Kharkiv : Kharkivske istoryko-filolohichne tovarystvo, 2017. 460 s.

20. Styshov O. A. Dynamika leksychnoho skladu suchasnoi ukrainskoi movy. *Leksykohafiia. Bila Tserkva : Avtorytet*, 2019. 198 s.

21. Styshov O. A. Innovatsiini protsesy v suchasni sportyvni leksytsi y terminolohii. *Linhvistychni studii*. 2000. Vyp. 6. S. 136–140.

22. Styshov O. A. Osnovni tendentsii rozvytku leksychnoho skladu ukrainskoi movy pochatku KhKhI stolittia. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: zb. nauk. prats. Filolohichni nauky*. 2012. S. 406–415.

23. Stratulat N. V. Semantychna neolohizatsiia yak sposib zbahachennia slovnykovoho skladu ukrainskoi movy. *Movoznavstvo*. 2007. № 3. S. 69–77.

24. Tsyhvintseva Yu. Neosemantyziatsiia v suchasni ukrainskii movi: chynnyky aktyvizatsii vnutrishnikh resursiv nominatsii : monohrafiia. Vinnytsia : Nilan-LTD, 2024. 271 s.

INNOVATIONS IN MODERN UKRAINIAN FOOTBALL LEXICON**Iryna Protsyk**

*Ivan Franko National University of Lviv
Department of Ukrainian Press
1 Universitetska Str., 79001, Lviv, Ukraine
e-mail: iryna.protsyk@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8472-0141>*

The research is devoted to the description of innovations of the late 20th and early 21st centuries in one of the subsystems of the Ukrainian language – the language of football – the most popular sport in Ukraine and the world. The focus is on examining a new thematic group of football titles – “Management in Football”, which appeared as a result of the rapid commercialization of this sports game over the past four decades, when economic relations in Ukraine were transformed in accordance with the principles of the free market, according to which world football functions.

The subject of the study is the lexical-semantic and structural features of the latest football names. Factual material for the investigation was drawn from journalistic texts on football topics in printed and online sources – on news and sports websites of mass media, official websites of Ukrainian football clubs and governing institutions of domestic football.

The article analyzes in detail the semantics of football names that refer to innovations related to football management, club sponsorship, advertising of football events, and non-football activities of companies, which are based on increased interest of fans in football events. Four subgroups of neologisms in football vocabulary are identified that describe the development of football management: “Transfer activities of football clubs and football sponsorship”, “Ensuring formal aspects of the functioning of football clubs”, “Advertising sphere in football and dissemination of information about the activities of clubs”, “Commercial activity around football”. Lexical and semantic neologisms, as well as foreign-language loans, are described. The large number of foreign-language names in the studied group of football neologisms indicates not very courageous attempts by modern football specialists to create Ukrainian equivalents to loans from foreign languages. Structurally, most football innovations are compound hybrid names formed as a result of analytical derivation. Many variant football neologisms have been recorded, which is evidence of an active search for the most successful and comprehensive names in the modern football lexicon. The functioning of football innovations is illustrated by examples of the use of these names in contexts.

Key words: modern Ukrainian football lexicon, innovations, neologisms, thematic group of vocabulary «Management in football», foreign loanwords, hybrid terminological phrases.

*Стаття надійшла до редакції 28.01.2026
доопрацьована 31.01.2026
прийнята до друку 04.02.2026*